

کتابشناسی اخلاق پزشکی

تألیف:

دکتر محمد رضا سلیمانی

ستادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

مبین حبیب آبادی

کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

رویا هادی

کارشناس کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

با مقدمه:

دکتر حسن اشرفی ریزی

دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

خرداد ماه ۱۳۹۳

سرشناسه	: سلیمانی، محمدرضا، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتابشناسی اخلاق پزشکی / تألیف محمدرضا سلیمانی 'حسین فقیهی حبیب آبادی' رویا مرادی.
مشخصات نشر	: اصفهان: فرهنگ پژوهان دانش '۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۷ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۲۶-۳۸-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۸۷].
موضوع	: اخلاق پزشکی -- کتابشناسی
شناسه افزوده	: فقیهی حبیب آبادی، حسین، ۱۳۷۱ -
شناسه افزوده	: مرادی، رویا، ۱۳۷۰ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳۸/۳۷۵۷ الف ۳
رده بندی دیویی	: ۰۱۷/۱۷۱۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۳۵۱۴۸

عنوان کتاب	: کتابشناسی اخلاق پزشکی
مولفین	: محمدرضا سلیمانی، حسین فقیهی حبیب آبادی، رویا مرادی
ناشر	: فرهنگ پژوهان دانش
صفحه آرا و طراحی جلد	: ایمان معتمدی
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۲۶-۲۸-۳
نوبت و سال چاپ	: اول - پائیز ۱۳۹۳
قطع و شمارگان	: وزیری، ۱۰۰۰
قیمت	: ۱۰۰۰۰۰ ریال

انتشارات فرهنگ پژوهان دانش

اصفهان: سپاهان شهر، مجتمع آتایار، بلوک T، طبقه دوم، واحد ۳۱ - ۹۵۱۷۷۰۷-۰۳۱۱-۰۹۱۳۱۱۳۴۹۸۵

فهرست

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۳	مقالات
۷۹	کتاب‌ها
۸۷	پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی
۹۹	مقالات همایش‌ها
۱۰۵	نمایه الفبایی پدیدآورندگان
۱۳۳	نمایه الفبایی عنوان
۱۶۹	نمایه الفبایی موضوعی
۱۸۷	منابع

پیشگفتار

اخلاق پزشکی دانشی است میان‌رشته‌ای که موضوع آن مسائل و مباحث اخلاقی در حوزه‌ی علوم پزشکی است. محتوای این مباحث از رشته‌های گوناگون دانش و معرفت بشری به اخلاق پزشکی وارد شده و در شکل‌گیری این حوزه از دانش دخیل بوده‌اند. در این میان فرهنگ، تمدن، نژاد و تأثیر متفاوتی دارند و در واقع حرف اول را می‌زنند. برخی مسائل و پرسش‌ها در حوزه اخلاق پزشکی سابقه‌ای دیرینه دارند و در متون کهن پزشکی نیز مورد توجه و بحث قرار گرفته‌اند، مثل سقط جنین و رابطه پزشک و بیمار. برخی دیگر به دنبال پزشکی مدرن پیدا شده‌اند و از توانایی‌ها و امکانات بی‌سابقه‌ای که دانش و فناوری پزشکی نوین پیش روی بشر قرار داده ناشی می‌شوند، مثل پیوند اعضا و استفاده از سلول‌های بنیادی در معالجه و درمان (رفیعی و رعدی، ۱۳۹۲).

حوزه اخلاق پزشکی همانند بسیاری از حوزه‌ی دیگر پزشکی نیازمند انجام پژوهش‌های متعدد برای برطرف نمودن چالش‌های مختلف این حوزه می‌باشد. بدون شک، پژوهشگران این حوزه نیز همانند سایر حوزه‌های مختلف علوم با حجم روز افزون تولیدات علمی در شکل‌ها و قالب‌های مختلف مواجه هستند. ظهور و توسعه فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی این روند را بیش از پیش سرعت بخشیده است. به طوری که نتایج بسیاری از پژوهش‌ها صرفاً به صورت الکترونیکی و از طریق شبکه جهانی وب قابل دسترس می‌باشند. بنابراین، امروزه هیچ پژوهشگری را نمی‌توان یافت که توانایی آگاهی از همه آنچه در زمینه کارش منتشر می‌شود را داشته باشد. این پدیده یعنی انفجار اطلاعات، کتابداران و متخصصان علوم اطلاع‌رسانی را با چالش‌های جدیدی روبرو ساخته و آنان را ملزم به بکارگیری ابزارهای مختلف برای حل این معضل نموده است. یکی از نمونه‌های

مهم این ابزارها، کتابشناسی‌ها می‌باشد. کتابشناسی در واقع مجموعه‌ای مدون از مشخصات کتابشناختی انواع مختلف منابع اطلاعاتی در موضوعی خاص است که پژوهشگران را در آگاهی از انتشارات علمی زمینه موضوعی خود یاری می‌نماید.

کتابشناسی حاضر در همین راستا و با هدف کمک به پژوهشگران حوزه اخلاق پزشکی برای دسترسی آنها به انواع مختلف منابع اطلاعاتی فارسی این حوزه از طریق یک مجموعه واحد تدوین شده است. اطلاعات این کتابشناسی از طریق جستجو در انواع پایگاه‌های اطلاعاتی نظیر کتابشناسی ملی ایران، پایگاه اطلاعاتی جهاد دانشگاهی (SID)، بانک اطلاعات نازیات کسور (Magiran)، پایگاه مجلات تخصصی نور (Noormags)، وبسایت دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی کشور و غیره گردآوری شده است. این کتابشناسی در چهار بخش شامل مقالات منتشر شده در مجلات علمی، کتابها، مقالات ارائه شده در همایش‌های علمی، و پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی بر اساس استاندارد بین‌المللی کتابخانه نویسی و به شیوه APA تهیه شده است. علاوه بر این، برای دسترسی سریع‌تر خواننده به محتوای اطلاعاتی کتابشناسی، سه نمایه پدیدآورنده، عنوان و موضوع تهیه شده است.

اثر حاضر حاصل تلاش همکارانم جناب آقای حسن فقه‌پی حبیب‌آبادی و سرکار خانم رویا مرادی است که با تلاش و پشتکاری مثال زدنی اقدام به گردآوری اطلاعات نمودند که بر خود لازم می‌دانم که از این عزیزان تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از دوست و همکار فرزانه‌ام جناب آقای دکتر حسن اشرفی‌ریزی که زحمات نگارش مقدمه این مجموعه را تقبل نمودند و نیز آقای ایمان معتمدی که با صبر و حوصله فراوان صفحه‌آرایی کتابشناسی را انجام دادند تشکر و قدردانی می‌نمایم.

دکتر محمدرضا سلیمانی

استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

پاییز ۱۳۹۳

مقدمه

در میان همه شاخه‌های اخلاق حرفه‌ای، اخلاق پزشکی از اهمیت خاصی برخوردار است و این به سبب جایگاه خاص و متعالی حرفه پزشکی است. گفته‌اند شرف هر علمی به شرف مه‌سوء آن است و در عالم هستی شریف‌ترین موضوع انسان است. انسان موجودی است که خداه‌ند او را، به تعبیری، با دست خویش آفریده است. بنابراین، هر علمی که به نحوی ز انسان سخن می‌گوید، شریف‌ترین علم است و علم پزشکی مستقیماً با بدن انسان سر و کار دارد (رجالی، ۱۳۸۳، ص ۱۴).

«اخلاق پزشکی دانشی میان رشته‌ای است که موضوع آن مسائل و مباحث اخلاقی در حوزه‌ی علوم پزشکی است. این مباحث در شاخه‌های مختلف علوم پزشکی به عنوان حرفه، پژوهش‌های پزشکی و سیاست‌گذاری نظام سلامت مطرح هستند. محتوای این مباحث از رشته‌های گوناگون دانش و معرفت بشری به اخلاق پزشکی وارد شده و در شکل‌گیری این حوزه از دانش دخیل بوده‌اند. در این میان، فلسفه اخلاق، حقوق، الهیات، فقه، ادبیات، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، اقتصاد و تاریخ تأثیر در نقش بیشتری داشته‌اند. برخی مسائل و پرسش‌ها در حوزه اخلاق پزشکی سابقه‌ای در گذشته دارند و در متون کهن پزشکی نیز مورد توجه و بحث قرار گرفته‌اند مثل سقط جنین و رابطه پزشک و بیمار. برخی دیگر به دنبال پزشکی مدرن پدید آمده‌اند و از توانایی‌ها و امکانات بی‌سابقه‌ای که دانش و فناوری پزشکی نوین پیش روی بشر قرار داده ناشی می‌شوند مثل پیوند اعضا و استفاده از سلول‌های بنیادی در معالجه و درمان.

از جمله مباحث اخلاق پزشکی می‌توان مسائل اخلاقی در بیماران پایان حیات، اخلاق در پژوهش‌های پزشکی، وظایف و مسئولیت‌های پزشک، حقوق و نقش بیمار در تصمیم‌گیری‌های پزشکی، فایده رساندن و زیان نکردن، مباحث حقوقی و اخلاقی در

پیوند اعضا، عدالت در توزیع منابع، رضایت آگاهانه، سلامت و بیماری، مفهوم شخص، شأن و کرامت انسانی، شان اخلاقی^۱، مسائل اخلاقی در باروری و ناباروری، کمیته‌های اخلاق در پژوهش، مرگ مغزی و شاخص‌های آن، شبیه‌سازی انسان، اهلیت^۲ و راه‌های تعیین آن، رهیافت مبتنی بر اصول، رهیافت مبتنی بر موارد الگو^۳، رهیافت مبتنی بر نتایج^۴، رهیافت مبتنی بر روایت^۵، رهیافت مبتنی بر مراقبت، پژوهش روی حیوانات، رهیافت وظیفه‌گرا، اخلاق در سیاست‌گذاری و تخصیص منابع محدود را نام برد» (وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ۱۳۹۳).

در جمع‌بندی مطالب عرضه شده می‌توان اخلاق پزشکی را موضوعی گسترده با دو جنبه نظری و عملی دانست^۶، در بُعد نظری به تبیین مبانی و مفاهیم زیربنایی این علم، توضیح و تشریح فرضیه اخلاقی موجود و ارتباط آن با فرهنگ‌ها، مذاهب و آداب و رسوم جوامع مختلف می‌پردازد و در بُعد عملی، با تکیه بر مبانی نظری درباره مسائل، مشکلات و مباحث اخلاقی در حیطه آموزش و مراقبت‌های بهداشتی بحث می‌کند و چهارچوبی کاربردی برای تصمیم‌گیری در مواقع بحرانی عرضه می‌کند. اخلاق پزشکی در این تعبیر ارتباط تنگاتنگی با فلسفه اخلاق، حقوق فردی و اجتماعی، قوانین الهی و مقررات مدنی دارد (لاریجانی، ۱۳۸۳، ص ۱۹). بنابراین، با توجه به موارد مذکور و همچنین تغییرات و نوآوری‌های شگرفی که در عرصه‌های گوناگون به وجود آمده، پزشکی نوین با طیف وسیعی از مسائل و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی روبه‌رو شده است که این امر ضرورت آگاهی پزشکان و نیز افراد دخیل در امر سلامت را از مبانی نظری و عملی اخلاق پزشکی امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد (فتحی و اجارگاه، خسروبابادی و حاجتمد، ۱۳۹۳).

^۱Status moral

^۲Competence

^۳Causistry

^۴Consequentialism

^۵Narrativism

اما نکته اساسی در هر پژوهش، آگاهی از این اطلاعات منتشر شده است و کتابشناسی‌ها به عنوان یکی از انواع کتاب‌های مرجع، ابزارهایی بسیار مهم در این خصوص هستند و تهیه و تدوین آنها از جمله وظایف کتابداران به ویژه کتابداران و اطلاع‌رسانان مرجع است.

هدف از تهیه و تدوین کتابشناسی‌ها، کمک به پژوهشگران در شناسایی دقیق منابع اطلاعاتی منتشر شده در هر حوزه و بررسی دیدگاه موجود در این خصوص می‌باشد. در عین حال، به پژوهشگران کمک می‌کند تا از تکرار کار دیگران بپرهیزند و نیز از آموخته‌ها و تجارب دیگران نیز بی‌بهره نمانند و لذا تهیه این منابع در حوزه‌های مختلف علمی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. تدوین «کتابشناسی اخلاق پزشکی» توسط جناب آقایان دکتر محمدرضا سلیمانی، عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، حسن فتوی‌حسین حبیب‌آبادی و نیز خانم رؤیا مرادی با هدف کمک به پژوهشگران حوزه‌های اخلاق پزشکی تهیه شده است تا بتوانند از طریق منبعی واحد از پژوهش‌های این حوزه در قالب‌های مختلف اطلاع‌یابند و در نهایت فرایند پژوهش دقیق‌تر و با سرعت بیشتری صورت گیرد. سادو به اساماده پژوهشگران حوزه اخلاق پزشکی، دانشجویان و اساتید کتابداری و اطلاع‌رسانی در دروس مرتبط با مرجع‌شناسی و مجموعه‌سازی و نیز کتابداران و اطلاع‌رسانان کتابخانه‌ها در پاسخگویی به سؤالات مرجع نیز می‌توانند از این منبع ارزشمند استفاده نمایند.

در پایان وظیفه خود می‌دانم از زحمات جناب آقای دکتر سلیمانی و همکاران محترم‌شان در تهیه و تدوین این اثر گرانقدر، که به حق کاری دقیق و طاقت‌فرسا است، تقدیر و تشکر نمایم. امید است با همت این عزیزان تدوین کتابشناسی در حوزه‌های مختلف از جمله حوزه سلامت استمرار و تعالی یابد.

دکتر حسن اشرفی ریزی

دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

مهرماه ۱۳۹۳